

TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE TÜRKMENİSTAN ARASINDAKİ HAZAR-GEÇİŞLİ TÜRKMENİSTAN-TÜRKİYE-AVRUPA GAZ BORU HATTI PROJESİNİN (HGB) İFASI VE TÜRKMENİSTAN'DAN TÜRKİYE CUMHURİYETİNE DOĞAL GAZ SATIŞINA İLİŞKİN ANLAŞMANIN ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞU HAKKINDA KANUN

(Resmi Gazete ile yayımı: 11.11.1999 Sayı: 23873)

Kanun No
4466

Kabul Tarihi
3.11.1999

MADDE 1.— 29 Ekim 1998 tarihinde Ankara'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ve Türkmenistan Arasındaki Hazar-Geçişli Türkmenistan-Türkiye-Avrupa Gaz Boru Hattı Projesinin (HGB) İfasi ve Türkmenistan'dan Türkiye Cumhuriyetine Doğal Gaz Satışına İlişkin Anlaşma"nın onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2.— Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3.— Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE TÜRKMENİSTAN ARASINDAKİ HAZAR-GEÇİŞLİ TÜRKMENİSTAN-TÜRKİYE-AVRUPA GAZ BORU HATTI PROJESİNİN (HGB) İFASI VE TÜRKMENİSTAN'DAN TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NE DOĞAL GAZ SATIŞINA İLİŞKİN ANLAŞMA

Türkmenistan ve Türkiye Cumhuriyeti (Türkmenistan ve Türkmenistan Hükümeti, Türkiye Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti bu anlaşma kapsamında bundan sonra müştereken Taraflar, müstakilen ise Türkmen Tarafı ve Türk Tarafı olarak anılacaklardır) :

– Geleneksel dostluk ilişkilerini ve ortak çıkara dayalı ekonomik işbirliğini geliştirmek ve kuvvetlendirmek kararlılığı ile;

– Türkmenistan-Türkiye-Avrupa Doğal Gaz Boru Hattı Projesi ve Türkmenistan'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne Doğal Gaz Satışı hususlarında daha önceki Hükümetlerarası Anlaşmaları ve diğer Mutabakatları ileriye götürmek arzusuyla;

– Tarafların enerji güvenliği ve ekonomik durumlarını kuvvetlendirme imkânlarını arayarak ve Hazar Geçişli Boru Hattının (HGB) geliştirilmesinin önemini kabul ederek;

– Gaz boru hattının tasarımı, yapımı, mülkiyeti ve işletimi ile Türkmen gazının satışı, re-eksport ve transit geçişi için yasal ve uygulamaya yönelik şartların oluşturulma ihtiyacı bulunduğunu kabul ederek ve aynı zamanda bu oluşumların tesisini hızlandırmak isteğiyle;

– Üçüncü tarafların hükümetleri, iş çevreleri ve finans kurumları, aynı zamanda gaz boru hattının tasarımı, yapımı, mülkiyeti, işletimi ve doğal gazın satışı, re-eksportu ile transit geçişi konusu:

aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır :

Madde 1.

Taraflar, inşaat ve pazar ihtiyaçlarını dikkate alarak, HGB'nin en hızlı şekilde gerçekleştirilmesi, Türkmenistan'da üretilen doğal gazın Türkiye'ye sevki, Türkiye üzerinden diğer ülkelere transiti, Türkiye'ye satılmak için tahsis olunan miktarın makul olan en kısa sürede yılda 16 milyar/m³'e varacak ve Avrupa'daki pazarlara arzedilen yıllık miktarlar ilave edildiğinde daha fazla artırma olanağı açık olmak üzere 30 yıllık bir süre boyunca yıllık 30 milyar/m³ hacmindeki doğal gaz için gerekli olan bireysel ve karşılıklı eylemlerini koordine etmeye ve yerine getirmeye niyetlidirler.

Türk Tarafı Alım Satım Anlaşmasındaki “Al ya da Öde” taahhüdüne uyma gereği ölçüsünde Türkmen Tarafından satın aldığı doğal gazı re-eksport etme hakkına sahip olacağı hususunda ayrıca mutabakata varılmıştır. (Bkz. Madde 2 ve 8)

İlave miktarların karşılıklı mutabakata tabi olarak, Türk Tarafınca re-eksport edilebileceği öngörülmektedir.

Her durumda, herhangi bir re-eksportun, Taraflar arasında koordine edileceği ve her iki Tarafın da çıkarlarına hanel getirmeyeceği hususunda mutabakata varılmıştır.

Madde 2.

Taraflar; aşağıda belirtilen anlaşmaları 30 Mayıs 1999 tarihinden sonra olmamak kaydıyla, Hükümetlerarası seviyede sonuçlandırmak üzere iyi niyetle müzakere edeceklerdir.

– Türkmen gazının Türkiye üzerinden transit geçişine ilişkin tüm hususlarla birlikte, HGB'ye ilişkin Türk ve Türkmenistan Hükümetleri için müşterek ve müstakil hak ve yükümlülüklerini ortaya koyacak ve HGB'nin başarılı bir şekilde geliştirilmesi, finansmanı, inşası ve işletilmesine yönelik imzalanacak tüm diğer gerekli anlaşmaların da temelini oluşturacak bir Gaz Boru Hattı Anlaşması (GBHA).

– Türkmen doğal gazının Türkiye Cumhuriyeti'ne satışına ilişkin bütün idarî, yasal, finansal ve diğer önemli şartları düzenleyen bir Gaz Alım Satım Anlaşması (GASA).

Taraflar, Hükümetlerarası düzeydeki bu anlaşmalara ilaveten, boru hattının tasarım, yapım, mülkiyet ve kullanımına ilişkin tüm idarî, yasal, malî ve diğer önemli koşulları belirleyen bir konsorsiyumun (Konsorsiyum) mümkün olan en kısa sürede oluşturulmasını destekleyeceklerdir.

Bu çabalar doğrultusunda, Taraflar, HGB dahilindeki yabancı yatırımları koruyan ve yetkili devlet organlarınca yatırımcılara belli şartlar altında garanti ve teşvikler sağlayan düzenlemeleri içeren ve boru hattının mülkiyetine sahip olan ve işleten şirketler ile boru hattı güzergâhı üzerindeki ülkelerin hükümetleri arasındaki hak ve yükümlülükleri açıklığa kavuşturan Evsahibi Ülke Anlaşmalarının hazırlanması için ellerinden gelen çabayı göstereceklerdir.

Madde 3.

Doğal gaz boru hattının, inşası, mülkiyeti ve işletmesi Konsorsiyuma ait olacaktır. Türkmenistan, Konsorsiyumun oluşturulması için yapılacak görüşmeleri Türk Tarafı ile tam bir danışma ve rızası alınmak suretiyle başlatacak ve yürütecektir.

Tarafların müşterek onayıyla, gaz boru hattının veya boru hattının belirli bölümlerinin inşaat, mülkiyet ve işletmesine ilişkin alternatif modeller de uygulanabilecektir.

Taraflar, projenin fizibilite çalışmasına bağlı olarak, HGB'nin mevcut, sözleşmeye bağlı altyapısının veya herhangi bir tevsiatin azamî kullanımını sağlaması hususunda mutabıktırlar.

Madde 4.

Türkmenistan kaynaklı ve HGB yoluyla Türkiye Cumhuriyetine satılacak doğal gaz, satış noktasına (GASA'da tanımlanan) kadar Türkmen Tarafının mülkiyetinde olacaktır. Türkiye Cumhuriyeti topraklarını transit geçen ve diğer ülkelere satılmak üzere tahsis edilen doğal gaz, Türkmen tarafının mülkiyetinde olacaktır.

HGB'nin tüm kapasitesi, Türkmen Tarafınca istendiğinde Türkmen gazının taşınması için kullanılacaktır. Bununla birlikte, HGB'nin nihaî kapasitesinin belirlenmesinde, bölgedeki diğer doğal gaz ithalatçısı ve ihracatçısı ülkelerin ihtiyaçları, Tarafların danışmaları ve Türkmenistan'ın rızasının alınması suretiyle gözönünde bulundurulacaktır.

Doğal gazın taşınmasından dolayı, ilgili Tarafların çıkarlarına hâle gelmeyecektir.

Madde 5.

Taraflar; kendi topraklarında doğal gazın serbestçe taşınma ve transit geçişine müsaade etme, taşıma ve transit geçiş faaliyetleri ile ilgili ne şekilde olursa olsun dolaylı ya da dolaysız vergi, royale, ücret, resim, harç, vb. ödemeleri uygulamama konusunda mutabıktırlar. Bununla beraber aşağıdakiler uygulanacaktır :

– Boru hattının gerçek maliyetine dayanan adil ve makul boru hattı kullanım tarifeleri;

- Adil, makul ve denetlenebilir geçiş hakkı maliyetleri;
- Gerekli onay ve izinlerin alınması için Tarafların ulusal mevzuatları ile uyumlu adil ve makul ücretler;
- Uygulandığı takdirde, gelir vergisi.

Madde 6.

Türkmenistan'dan Türkiye'ye uzanacak HGB'yi kapsayan ve halihazırda Türkmenistan tarafından yaptırılmakta olan fizibilite çalışmasının sonuçları Türk Tarafına iletilecektir.

Madde 7.

Türk Tarafı, GASA'da, miktarı üzerinde mutabakat sağlanmak ve detaylandırılmak üzere, ancak Madde 1'de belirtilen 16 milyar/m³'e en kısa sürede ulaşmak kaydıyla, Türkmenistan Tarafından doğal gaz satın almayı taahhüt eder.

Türk Tarafı, GASA'nın tamamlanmasına bağlı olarak, doğal gazın Türkiye Cumhuriyeti'nce Türkmen Tarafından satın alınmasını düzenleyecek ve garanti edecektir.

Türkmen tarafı; HGB vasıtasıyla Türkiye Cumhuriyeti'ne ve üçüncü ülkelere üzerinde anlaşılan miktarlarda gazı teslim etmeyi taahhüt ve garanti eder.

Türk Tarafı, Türkmen Tarafınca diğer ülkelere satış amacı ile yapılan gaz arzının transit geçişini sağlayacağını taahhüt eder. Transit kapasiteleri üzerinde vakti geldiğinde mutabakata varılacaktır. Bu transit haklar, Taraflar birlikte aksini kararlaştırmadıkları sürece, otomatik olarak uzayacak olan ilk 30 (otuz) yıllık dönemi kapsayacaktır.

Madde 8.

Gaz Alım Satım Anlaşması (GASA) Türkmen Tarafından Türk Tarafına doğal gaz satışını sağlayacaktır. GASA'nın hükümleri aşağıdakileri içerecektir.

– Tarihler, miktarlar, teslim noktası, gazın mülkiyeti, fiyat formülü, fiyat revizyonu mekanizması, vergilendirme hükümleri, gazın kalitesi, ödeme koşulları, "Al ya da Öde" ve teslimatta temerrüt ve uluslararası ticarî anlaşmalarda kabul görmüş diğer şartlar;

– Doğal Gaz Satış Anlaşmaları ile ilgili olarak ortaya çıkan diğer idarî-hukukî, malî-ekonomik esaslar, normlar ve karşılıklı yükümlülükler;

Doğal Gaz fiyatlandırılması Amerikan Doları bazında saptanacak ve ödemeler tamamıyla Amerikan Doları ile yapılacaktır. Doğal gaz fiyatı ulusal ve uluslararası fiyatlarla uyumlu, adil ve makul bir bazda olacaktır.

Madde 9.

Taraflar, imkânları dahilinde projenin Türkmenistan'a azamî getiriye ve Türkiye'ye en maliyet etkin doğal gaz arzını sağlayacak şekilde gerçekleştirilmesini teminen tüm desteği sağlayacaklardır.

4466

3.11.1999

Madde 10.

Taraflar, doğal gazın transit ülkelerden geçişini içeren karşılıklı yarara dayalı şartları öngören anlaşmalara ulaşmak için, bu ülkelerin hükümetleri ile danışmalarda bulunacaklardır.

Madde 11.

5 Ekim 1998 tarihinde Ankara'da imzalanan Protokol çerçevesinde oluşturulan Ortak Çalışma Grubu, aksi kararlaştırılmadığı sürece, en az ayda bir kez olmak kaydıyla düzenli bir şekilde toplanacaktır. Ortak Çalışma Grubunun ilk toplantısı, bu Anlaşmanın imzalanmasından 1 (bir) ay sonra Aşkabat'ta yapılacaktır.

Madde 12.

Taraflar, bu anlaşmadan kaynaklanan sorumluluklarını yerine getirmek için kendi kurumlarını, diğer kuruluş veya şirketleri tayin edebilir ve yetkilendirebilirler. Ancak bu, Tarafları Anlaşma'dan doğan yükümlülüklerini yerine getirmekten alıkoyamaz.

Madde 13.

İşbu Anlaşma 29 Ekim 1998 tarihinde Türkmençe, Türkçe, Rusça ve İngilizce olarak ve her biri bir Anlaşan Taraf için olmak kaydıyla her dilde iki orijinal nüsha olarak imzalanmıştır. Metinler arasında herhangi bir uyumsuzluk olması halinde İngilizce metin geçerli olacaktır.

Madde 14.

Bu Anlaşma Tarafların ilgili millî prosedürlerinin yerine getirilmesinden sonra yürürlüğe girecektir.

Türkiye Cumhuriyeti adına
Süleyman DEMİREL
Cumhurbaşkanı

Türkmenistan adına
Saparmurat Niyazov TÜRKMENBAŞI
Cumhurbaşkanı

Mesut YILMAZ
Başbakan

BU KANUNA AİT TUTANAKLAR

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Cilt	Birleşim	Sayfa
6	32	150
9	46	12
15	14	223: 239, 426: 449

I- Gerekçeli 127 S. Sayılı Basmayazı Türkiye Büyük Millet Meclisinin 14 üncü Birleşim tutanağına bağlıdır.

II- Bu Kanunu; Türkiye Büyük Millet Meclisinin Tali Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji, Esas Dışişleri Komisyonları görüşmüştür.

III- Esas No. : 1/491